

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 134/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen itsensätyöllistäjien ja epäsäännöllistä työtä tekevien yhdistelmävakuutuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluodon /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 134/2022 vp:

Milloin ja miten hallitus ottaa käyttöön lupaamansa yhdistelmävakuutuksen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Henkilön tekemää työtä arvioidaan työttömyysturvajärjestelmässä työttömyysturvalain (1290/2002) palkansaajia tai yrittäjiä koskevien säännösten perusteella. Yrittäjän eläkelain (1272/2006) 3 §:n mukaan yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työ- tai virkasuhteessa. Tällaista henkilöä pidetään yrittäjänä myös työttömyysturvajärjestelmässä. Jos kyse ei ole työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjänä tehdystä työstä, työtä arvioidaan työttömyysturvalain ns. omassa työssä työllistymistä koskevien säännösten perusteella. Esimerkiksi apurahatyöskentely elinkustannuksiin tarkoitetun apurahan turvin on yksi omassa työssä työllistymisen muoto.

Yritystoiminnan tai omassa työssä työllistymisen päätoimisuutta arvioi työ- ja elinkeinotoimisto. Jos yritystoiminnan tai oman työn vaatiman työmäärän katsotaan olevan niin suuri, että se on esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle, työllistyminen tulkitaan päätoimiseksi. Yrittäjänä tai omassa työssä työllistyvä työnhakija ei ole työttömyysturvalaissa tarkoitettu työtön, jos hän työllistyy yhdenjaksoisesti päätoimisesti yli kaksi viikkoa yrittäjänä tai omassa työssä.

Sekä palkansaajan että yrittäjän ansiopäiväraha perustuvat työssäoloehdon aikaiseen vakuutuksenalaiseen tuloon. Voimassa olevan työttömyysturvalain perusteella työttömyyspäivärahan työssäoloehtoon ei voida lukea rinnakkain tehtyä palkkatyötä ja yritystoimintaa.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan selvitetään keinoja yrittäjien sosiaaliturvan, eri tulomuotojen toimivaan yhteensovittamiseen ja eläketurvan parantamiseen. Yrittäjä- ja palkkatulojen vakuuttamista ja päivärahan määräytymistä näissä tilanteissa uudistetaan yhdistelmävakuutuksen suuntaan.

Hallitus päätti työllisyyttä koskevan toimenpidekokonaisuuden yhteydessä 11.2.2022 palkansaajan työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon uudistamisesta siten, että työssäoloehto määräytyisi kuukausikohtaisen tulo- ja eläinlääkärin (844 euroa vuoden 2021 tasossa) kautta ja työssäoloehdotta voisi kerryttää myös 0,5 kuukauden jaksoissa. Hallituksen esityksen valmistelu on käynnistetty, ja esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen yhteydessä. Palkansaajan työssäoloehdon muuttaminen tuloperusteiseksi on edellytys teknisesti toteutuskelpoiselle yhdistelmävakuutukselle.

Varsinaisen yhdistelmävakuutuksen käyttöönotto edellyttäisi edelleen muun muassa sen rahoitukseen liittyvien kysymysten ratkaisemista. Vuoden 2018 yhdistelmävakuutusmuistiossa ehdotettiin, että yhdistelmävakuutuksen rahoitus perustuisi nykyisin voimassa oleviin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahan rahoituksen mekanismeihin. Tällöin sosiaalivakuutusmaksujen kokonaisuus voisi nousta jopa 30–35 prosenttiin yritystoiminnan ansioista. Korkea maksutaso yhdistettynä ansioturvan vähäiseen määrään silloin, kun työttömyyttä edeltävät tulot ovat olleet pieniä, tekisivät yhdistelmävakuutuksen hyödyistä osin kyseenalaisia.

Laskennallisesti rahoitusta ja vakuutuksen hintaa koskevia ongelmia olisi mahdollista lieventää valtion tuella rahoitusjärjestelmään. Jos valtio rahoittaisi yhdistelmävakuutuksesta syntyvän lisäkustannuksen, menot kasvaisivat staattisesti noin 20 miljoonaa euroa vuodessa. Laskelma perustui suureen määrään oletuksia, joita valtion osallistuminen rahoitukseen saattaisi muuttaa merkittävästi johtuen valtion rahoituksen kannustinvaikutuksista. Riippuen toteutustavasta etuusmenon lisäys saattaa nousta huomattavasti arvioidusta. Hallitus ei ole ohjelmassaan varannut rahaa sen kaltaisen yhdistelmävakuutuksen toteuttamiseen, jossa rahoituksen mekanismeja muutettaisiin.

Valtioneuvosto on 19.3.2020 tekemällään päätöksellä asettanut parlamentaarisen komitean sosiaaliturvan uudistamiseksi. Yhdistelmävakuutuksen jatkoselvittämistä on perusteltua jatkaa parlamentarisessa komiteassa.

Helsingissä 5.4.2022

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen